

průměr. Zde je nutné v tomto směru uskutečnit speciální studie (výzkumy). Válečné hry nebo jejich formy výcviku mají vlastní způsob hodnocení. Tento způsob hodnocení postrádá doposud logické ukončení myšlenkového systému a názvů.

Nové formy výcviku válkou hrou, které vznikají, dostávají své názvy ne pouze podle jednoho příznaku nebo charakteru činnosti. Jednou z příčin je především absence přesné klasifikace činnosti vojenských odborníků.

Na jaké oblasti je možné rozčlenit činnost vojenského odborníka ve válce? První rozdělení je na dobu ve válce a v míru. Ve válce má své místo i bojová a nebojová činnost. Výcvik k vedení bojové činnosti – to je oblast výcviku pomocí forem válečných her. Nebojová činnost ve válce a každodenní činnost v míru mají podobné formy výcviku, které tvoří systémy bojové pohotovosti, uskutečňování výcviku jednotlivých předmětů bojové přípravy, řízení každodenní činnosti, systém služby vojsk, právní systém, finanční, hospodářské a jiné činnosti. Pro ně je účelné mít systém forem výcviku válkou hrou. Jejich názvy, alespoň zdánlivě, musí odpovídat obsahu činnosti, která se ve válce provádí.

Když děláme závěry z rozebírané úlohy válce hry, tak musíme poznamenat, že její výcvikové vlastnosti se projeví ne samy od sebe, ale cestou společně organizované práce cvičících i cvičených v závislosti na její podstatě a zákonitostech.

V rozvoji válce hry a jejich forem se objevuje tendence sjednotit tyto formy do systému. Vytvořená potřebná varianta by měla zabezpečovat postupný přechod cvičících od zvládnutí obsahu výcviku (rozděleného na jednotlivé předměty) k budoucí profesionální práci. Účelná posloupnost využívání forem válce hry se již potvrdila vojenskou praxí. S jednotkami se zpočátku provádějí staticko-situační formy válce hry nejmenšího taktického obsahu (takticko-poradové zaměstnání). Tak se začíná stírání přehrad mezi jednotlivými částmi obsahu výcviku, které byly zvládnuty podle učebních programů. Pak se využívají dynamicko-modelové formy válce hry (taktická zaměstnání), které silně narušují mezipředmětové bariéry a poslední zbytky se odstraní při vševojskových taktických cvičeních. Ty se plně podílejí na vytváření kvality vojenského odborníka.

Jsou již rezervy zdokonalování vojenského výcviku na základě využívání válce hry vyčerpány? Nejsou! Jak v přípravě k vedení bojové činnosti, tak i k mírovému životu vojsk v posádkách. Proto se domnívám, že je nutné využívat aktivně výcvikové vlastnosti válce hry v rámci profesionální přípravy vojenských kádřů.

STŘETNÉ SRAŽENÍ V OBRANNÝCH OPERACÍCH

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka
T. M. Bugavijeva, kandidáta vojenských věd, docenta
uveřejněný v sovětském časopisu „Vojennaja mysl“ č.
2/1989.*

Vybavování vojsk nejnovějšími, efektivními zbraněmi a bojovou technikou, názory na jejich využití ovlivňují charakter počátečního období války, obsah i způsob vedení prvních operací, v jejichž průběhu mohou vznikat střetná sražení.

Střetné sražení je bojová činnost operačních svazů, ve které se obě strany snaží dosáhnout stanovených cílů útokem. Může **vzniknout** za přesunu svazu s úkolem zničit útočícího nepřítele na počátku války, za současného přechodu do útoku obou stran, za boje s prisunovanými mohutnými zálohami nepřítele, v průběhu rozvíjení útoku, za protiúderu nebo při přechodu do protiútoku.

Střetné sražení jako druh útočného boje vzniklo ještě koncem 18. století.

Vybavením armád dělostřelectvem s drážkovanou hlavní, zvýšením samostatnosti a manévrovosti vojsk byla střetná sražení v 19. století častější. Na začátku 20. století ve spojitosti s dalším rozvojem zbraní, použitím letectva, zvětšenými počty armád se značně rozšířil rozsah těchto operací a sražení, jejich prostorový rozmach a množství vojsk, která se jich zúčastňovala. Střetná sražení většinou vznikala v průběhu útočných operací a vojska byla zasazována přímo z chodu.

Jak potvrzují zkušenosti, **podmínky vzniku střetných sražení v obranných operacích** mohou být různé. V počátečním období války, kdy se bojová činnost vyznačovala manévrovostí, dynamikou a byla vedena bez souvislé fronty a při odkrytých bocích, vznikala střetná sražení v průběhu vedení protiúderů vlastními vojsky, která byla přesunována z hloubky. Taková sražení mohutných uskupení tankových a mechanizovaných vojsk byla uskutečněna např. v prostoru Lucka, Dubna a Brodů na Západní Ukrajině v červnu roku 1941.

Zkušenosti svědčí o tom, že i přes některé úspěchy nedosáhla vždy střetná sražení v počátečním období války stanovených cílů. Poučná byla sražení v obranných operacích následujících období Velké vlastenecké války. Vznikala většinou při vedení protiúderů druhými sledy a zálohami frontů proti vniklým uskupením nepřítele do obrany sovětských vojsk.

Klasickým příkladem střetného sražení, které vzniklo při vedení protiúderu, je tankové sražení uskutečněné u Kurska v červnu roku 1943, jehož se zúčastnilo kolem 1 200 tanků a SHD.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války při vedení střetných sražení v obraně nám umožňují udělat závěr, že **zmíněná sražení vznikala** většinou při vedení protiúderů vlastními vojsky, která byla přesunována z hloubky v počátečním období války, nebo v dalších obdobích při vedení protiúderů druhými sledy a zálohami frontů po prolomení obrany a vniknutí se nepřítelem do sestavy sovětských vojsk.

Zhodnocení charakteru soudobé možné války z hlediska výrazně obranného obsahu vojenské doktríny umožňuje předpokládat, že tradiční podmínky vzniku střetných sražení při vedení protiúderů zůstanou v platnosti i v soudobých obranných operacích.

Současně s tím názory pravděpodobného nepřítele na přípravu a rozpoutání války, využití sil a prostředků v prvních operacích předurčují vznik nových, netradičních podmínek pro střetná sražení při odrazení agresora.

Jednou z takových podmínek může být **vznik střetných sražení na začátku války mezi útočícími údernými uskupeními nepřítele a našimi vojsky, která jsou přeskupována k zaujetí obrany**. Je to podmíněno především základními ustanoveními současných vojenských doktrín a koncepcí kapitalistických států, jejichž cílem je nenadále napadení.

Je zřejmé, že v případě tohoto způsobu napadení nepřítelem vlastní vojska nebudou schopna zaujmout včas obranu na všech směrech a úsecích. Na některých budou nucena zaujímat stanovená pásma obrany pod úderem nepřítele a pravděpodobně ničit jeho **útočná uskupení v průběhu střetných sražení**.

Jejich vznik v obranných operacích je možný nejen při vedení protiúderů, ale také při střetnutí záloh (druhých sledů) s nepřátelskými uskupeními v hloubce, která prolomila obranu. Je zcela pravděpodobné, že nepřítel hromadným použitím vysoce přesných zbraní a realizací koncepce vzdušně pozemní operace (sražení) může prolomit naši obranu na některých směrech a využít úspěchu k vyjití mohutných uskupení vojsk do operační hloubky obránce. Myslím, že v takovém případě, kdy uskupení nepřítele, které prolomilo obranu našich vojsk, může být ničeno aktivní činností operačních záloh (druhých sledů), jež bude mít charakter střetných sražení.

Ničení zmíněného uskupení nepřítele bude uskutečňováno přechodem vojsk v obraně do protiútoku. Jsem toho názoru, že v těchto podmínkách je možný vznik střetných sražení zpra-

vidla značného rozsahu. Je to podmienené tým, že k dobre prechodu bránicích se vojsk do protiútku bude mít nepřítel ještě účinné uskupení a bude se snažit pokračovat v útoku. Je pochopitelné, že v tomto případě budou vytvořeny podmínky pro vznik střetných sražení nejen v rozsahu armády, ale i frontu.

V průběhu obranných operací není vyloučeno obklíčení mohutných uskupení nepřítel, která se vklíní do obrany našich vojsk. **Při ničení uskupení, jež se snaží vyjít z obklíčení, nebo vojsk, která vedou úder s cílem deblukování obklíčeného uskupení, mohou také vzniknout střetná sražení.**

V současných obranných operacích tato sražení mohou mít místo také při **vedení úderů druhými sledy a zálohami frontů s cílem pomoci vojskům prvního sledu při jejich vyjítí z obklíčení a při odchodu, tj. při zničení uskupení nepřítel, které brání činnosti našich vojsk.**

Jestliže v operacích Velké vlastenecké války vznikala střetná sražení většinou při zahájení útoku, pak v současných obranných operacích **mohou začít i v průběhu jeho rozvíjení.** Je to spojeno s tím, že nepřítel při protiúderu bránicích se vojsk je schopen v krátké době přisunout silné zálohy nebo je přeskupit z jiných směrů k jeho odražení. Střetnutí vojsk, která vedou protiúder s těmito uskupeními, se mohou změnit ve střetné sražení při jejich zasazení nebo přesunu.

Kromě toho není vyloučena možnost vzniku střetných sražení při boji s operačními, operačně taktickými výsady a také s aeromobilními vojsky nepřítel, která jsou široce používána ve vzdušně pozemních útočných operacích a sraženích.

Střetná sražení mají svoji **opodstatněnost i v soudobých operacích**, zvláště v prvních obranných operacích, tj. při odražení agrese nepřítel. Podmínky jejich vzniku mohou být různé a v mnohém se budou lišit od tradičních. Současně je nutné mít na zřeteli, že charakter a obsah soudobých střetných sražení se podstatně liší od operací tohoto druhu v minulé válce. To vyžaduje od velitelů a štábů hluboké znalosti i umění a od vojsk – smělou, přesnou a samostatnou činnost v jakékoli situaci.

Ve všech případech vojska budou často nucena zahájit střetná sražení z chodu, bez dostatečného posílení, s menšími silami, za aktivního působení nepřítel vysoce přesných zbraní, v podmínkách hromadných úderů jeho letectva a intenzivní činnosti radioelektronického rušení.

V Polním řádu americké armády je část pojednávající o střetném sražení (boji) uvedena v samostatné hlavě. Nejdůležitější jeho zásady v rozsahu armádního sboru byly prakticky prověřeny na cvičení 7. as USA v únoru roku 1986. (V praxi operační přípravy vojsk NATO to bylo skutečně poprvé).

Podle názorů vojenských specialistů NATO má ve střetných sraženích nejdůležitější význam získání iniciativy a její udržení. Tím může příslušný velitel zachovat neomezenou činnost a zvolit výhodnější způsob zničení protivníka. Úspěch takové činnosti bude v mnohém záviset na rychlosti přijetí rozhodnutí a jeho uvedení do činnosti podřízenými vojsky.

Organizace střetného sražení

Střetná sražení byla i zůstanou nejsložitějším druhem útočné činnosti, která se vyznačují řadou podstatných zvláštností a rysů, jež je nutné zvažovat při jejich přípravě a organizaci. Jak potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války, značné těžkosti v přípravě a nedostatek zkušeností z organizace střetných sražení často zkomplikovaly úspěšné plnění úkolů a někdy způsobily i porážku. O tom svědčí neúspěšný výsledek prvních střetných sražení v červnu roku 1941 v prostorech Grodna, Dubna, Lucka a také v letním i podzimním tažení roku 1942 na voroněžském a stalingradském směru.

Zahraniční vojenští specialisté pokládají za účelné, aby organizace střetných sražení byla zahajována ještě při přípravě operace s přihlédnutím k dokonalé analýze informací o možném průběhu předcházející bojové činnosti vyhodnocené na základě předvídání a zakončené pro získání zpráv od vzdušného průzkumu v průběhu přibližování vlastních vojsk s uskupeními protivníka.

Jednou z důležitých otázek organizace střetného sražení je **včasné přijetí rozhodnutí a jeho zplánování**. Důležitost tohoto úkolu je předurčována především růstem významu činitele času.

Včasné přijetí rozhodnutí a plánování střetných sražení v obranných operacích je plně reálné, protože při přípravě obrany, stanovení možných prostorů k vedení protiúderu, určení čar přechodu do protiúderu, předvídaní možného charakteru činnosti nepřítele, prostorů vysazení jeho operačních vzdušných výsadků, je současně i připravován základ předpokládáných střetných sražení. Kromě toho vzrůstající možnosti štábů v předvídaní rozvoje operace s využitím matematických modelů umožňují veliteli a štábu podrobněji uskutečňovat včasné plánování.

Přijaté rozhodnutí v souladu s vývojem situace je nutné včas upřesňovat. Domnívám se, že při přípravě obranné operace je účelné **v rozhodnutí k střetnému sražení orientačně stanovit**:

- pravděpodobné směry, prostory vzniku střetných sražení, čáry střetnutí s nepřítelem, jeho složení a možnosti,
- způsob vedení předstihujících palebných úderů na nepřítele,
- směr hlavního a dalších úderů,
- prostory, úseky vedení bojové činnosti k poutání útočícího nepřítele, k překrytí boků hlavního úderného uskupení obránce,
- druhy manévru a způsobu ničení předsunutých útvarů i hlavních sil nepřítele, jeho záloh (druhých sledů),
- úkoly svazů (svazků) prvního sledu k udržení výhodných čar (prostorů) a zabezpečení zasazení vojsk, která jsou přisunována do prostoru střetného sražení,
- způsob rozvíjení svazků, útvarů a ráz jejich činnosti,
- možné bojové úkoly druhých sledů a záloh.

Na základě rozhodnutí je nutné včas stanovit úkoly vojskům, organizovat jejich všestranné zabezpečení. Avšak, jak potvrzují zkušenosti z operační přípravy, je zapotřebí ve všech případech vykonat značný rozsah práce, a to bezprostředně se zahájením střetného sražení, v období přibližování uskupení vojsk stran a také s jeho vedením. V této době je nutné upřesnit rozhodnutí (v některých případech přijmout nové), způsob zničení uskupení nepřítele, úkoly vojskům, organizaci palebného ničení, součinnost, velení apod.

Analýza možného charakteru soudobých operací a střetných sražení umožňuje udělat závěr, že vzhledem k vysoké mobilnosti a pohyblivosti uskupení vojsk a prostředků ničení je žádoucí všestranně zkracovat lhůty od zjištění vojsk (objektů) do vedení úderů na ně. Ve spojitosti s tím se **pronikavě zvyšují požadavky na průzkum**. Je to spojeno především se zvýšením úlohy palebného ničení v dosažení cílů sražení, zvětšením prostorového rozmachu bojové činnosti, nutností stanovení souřadnic cílů s dostatečně vysokou přesností a také se značným množstvím (80 až 90 %) pohyblivých objektů v uskupení nepřítele.

V těchto podmínkách všechno úsilí štábu fronty je nutné zaměřit na zkrácení času toku průzkumových informací od průzkumných orgánů k prostředkům ničení a zainteresovaným štábům. Hlavním způsobem řešení tohoto problému bude pravděpodobně předávání souřadnic cílů přímo na místa velení prostředků ničení s využitím automatizovaného systému velení vojskům.

Včasné přijetí (upřesnění) rozhodnutí, stanovení úkolů vojskům, a v konečném výsledku úspěch střetného sražení ve značné míře závisí na **metodách práce velitelů a štábů**. Při jejich mnohotvárnosti by měly však odpovídat určitým požadavkům a zabezpečovat:

- vysokou operativnost,
- předjetí nepřítele ve vedení palebných úderů, rozvíjení a v činnosti vojsk,
- rychlé reagování na změnu situace,
- pevné a odolné velení všem silám a prostředkům, které se zúčastňují střetného sražení a udržování nepřetržité součinnosti mezi nimi.

Nejvíce těmto požadavkům odpovídá metoda **souběžné organizace práce**. Jsem toho názoru, že velitel by měl činnost spojenou s přijetím (upřesněním) rozhodnutí a stanovením úkolů organizovat po obdobích. V první řadě je nutné plnit úkoly, které jsou spojeny s palebným ničením, v dalším řešit otázky přesunu i rozvinování, přikrytí boků atd. Podle vyřešení jednotlivých otázek je nezbytné vydávat potřebná nařízení vojskům. Myslím, že tato metoda práce nejvíce odpovídá soudobým požadavkům organizace a vedení střetných sražení v obranných operacích.

Způsoby ničení nepřítele ve střetných sraženích

Mnohotvárnost podmínek vzniku střetných sražení předurčuje i různé varianty využití sil a prostředků i použití manévru.

Základem zničení nepřítele ve střetných sraženích jsou předstihující palebné údery na jeho uskupení do celé hloubky operační sestavy. Tímto je dosahováno izolace, omezení mobility i oslabení síly útočníka, jsou vytvářeny výhodné podmínky pro konečné jeho zničení rychlou činností tankových a motostřeleckých vojsk.

Rozhodující význam ve střetných sraženích má zničení prvního sledu útočícího nepřítele. Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, tím je zabezpečeno získání iniciativy a v podstatě i konečný cíl střetného sražení. Proto hlavní úsilí palebného ničení je nutné soustředit především na zničení i umlčení svazků a útvarů prvního sledu útočícího uskupení nepřítele.

Ve střetných sraženích počátečního období války, kdy získá iniciativu nepřítel a snaží se splnit úkoly útočnými operacemi, bude mít zpravidla i silné druhé sledy a zálohy. V těchto podmínkách boj s nimi nabývá na zvláštním významu.

Zničení nepřítele může být uskutečňováno různými způsoby. Ve střetných sraženích, vedených v průběhu obranných operací, budou pravděpodobně nejčastěji používány **úder hlavními silami do jednoho nebo obou boků uskupení nepřítele ve spojení s obranou částí sil na jiných směrech**. Přednost tomuto způsobu nepřítele je dána proto, že bránci se strana bude většinou kontrolovat značnou část prostoru, který přiléhá k rájónu střetného sražení, a vojska zúčastněná v něm mohou mít poměrně velké možnosti manévru. Vysoká manévrovatelnost tankových a vševojskových svazů umožňuje v krátké době uskutečnit přeskupení a soustředit síly i prostředky k vedení úderů zvláště do boků útočícího uskupení nepřítele.

V soudobých obranných operacích má obránce značné možnosti v ničení vojsk nepřítele, včetně jeho záloh, které se přesunují do prostoru střetného sražení. Po jeho účinném palebném ničení může být **nejefektivnější formou úderu čelný úder** na jednom nebo současně na několika směrech. Tento způsob činnosti umožňuje v krátké době rozdělit uskupení nepřítele a dokončit jeho zničení po částech. Může být použit i v těch případech, kdy nepřítel působí v širokém pásmu a vede údery současně na různých směrech, při nedostatku času na přeskupení vojsk k uskutečnění manévru podél fronty, nevýhodném postavení vlastních vojsk a v nevyhovujícím terénu.

Tendence rozvoje teorie střetných sražení

Kvalitativní zvláštnost soudobých střetných sražení spočívá v tom, že na rozdíl od minulých budou uskutečňována na principiálně novém technickém základě. Ve spojitosti s tím se dále rozvíjí také teorie jejich vedení, i když je celkově formována z hlediska řady tendencí, které se projevují v minulých válkách.

Jedna z tendencí se spojuje se změnou charakteru, obsahu a cíle soudobých střetných sražení. Stále více získávají charakter náročných **útočně obranných pozemně vzdušných sražení a bojů**, které zahrnují hromadné palebné údery do celé hloubky operační sestavy uskupení nepřítele a aktivní činnost vojsk s širokým použitím vzdušných výsadků, různých průzkumných skupin, manévru v minování na dálku prostorů činnosti svazků a útvarů nepřítele a os přesunu jeho záloh.

Charakter a možný obsah soudobých střetných sražení v obranných operacích svědčí o tom, že jejich **cílem je nejen odražení úderu střetného uskupení nepřítele, ale hlavně**

zmaření jeho činnosti a v dalším úplné zničení nepřátelských vojsk. Ve spojitosti s tím bude další rozvoj mít **tendenci neustálého narůstání úlohy a významu palebného ničení nepřítele.** Přičemž se palebné ničení stále více stává rozhodujícím faktorem sražení a dosažení cílů zmaření činnosti nepřítele. Vysoká efektivnost soudobých palebných prostředků, jejich rychlá činnost, značná dálka působení umožňují spolehlivé ničení nejen vojsk prvního sledu nepřítele, ale i hlubokých operačních záloh. Mohutnými palebnými údery skloubenými s minováním terénu na dálku mohou být způsobeny nepříteli takové ztráty, že bude nucen se vzdát vedení aktivní útočné činnosti.

Boj za dosažení a udržení palebné převahy, předejití nepřítele ve vedení úderů je těsně spojeno s druhou tendencí – **dalším zvýšením významu překvapivé a rychlé činnosti vojsk a válečné lsti** při dosažení úspěchu ve střetném sražení.

Překvapení představuje rychlou realizaci neočekávaných způsobů vedení operace (boje), volbu jejich metod činnosti, které vylučují šablonovitý přístup k vedení střetných sražení a předpokládané vedení úderů na nepřítele tam, kde je očekává nejméně. Při dosažení překvapení bude mít prvofadý význam rychlá činnost vojsk ve spojení s válečnou lstí.

Rychlost musí zahrnovat především vysokou operativnost myšlení velitelů všech stupňů, pružnost při vytváření uskupení vojsk, jež odpovídá konkrétním úkolům střetného sražení a stanoveným způsobům zničení nepřítele. Toho dosahujeme schopností předvídat rozhodující okamžiky střetného sražení a rychle reagovat na změnu situace, předejití nepřítele a přijmout opatření k vyvedení vojsk zpod úderu nepřítele, který má převahu, se současným vedením vlastních úderů na jeho nejslabší místa. Při dosažení rychlé činnosti má značný význam včasný manévry s cílem soustředění palby, sil a prostředků na slabá místa nepřítele, použití dovednějších způsobů činnosti, které zvyšují účinnost systémů zbraní a vojenské techniky.

Základem **válečné lsti** je oklamání nepřítele. Projevuje se jako určitý druh mechanismu, který uvede v činnost překvapení. K oklamání nepřítele je zapotřebí utajit před ním především zámysl činnosti, skryt vytvářené uskupení vojsk, směr soustředění hlavního úsilí a úderů, tj. klamat jej o vlastních záměrech. Současně k logickému předvídání vývoje střetného sražení je nutné s vysokou pravděpodobností zjistit možný charakter a způsoby činnosti nepřítele, znát jeho silná a slabá místa. Je pochopitelné, že bez těchto informací není možné zvolit racionální způsoby klamání. Úspěch válečné lsti ve střetném sražení závisí na řešení dvou problémů: opatřeních proti průzkumu nepřítele a na vedení vlastního efektivního průzkumu nepřátelské činnosti.

Rozmanitost soudobých druhů průzkumu, vzrůstající četnost průzkumných orgánů, jejich vybavení vysoce účinnými a rychle působícími prostředky, přispívá k včasnému i kvalitativnímu plnění průzkumných úkolů, ale také pronikavě komplikuje opatření proti průzkumu a průzkumným palebným systémům nepřítele. Boj s nimi je jedním z rozhodujících faktorů úspěšného uplatnění válečné lsti a dosažení překvapení.

Určité těžkosti, které vyplývají ze zkracování lhůt na bezprostřední organizaci střetných sražení a nutnost jejich včasného plánování předurčují **tendenci zvýšení úlohy operačního předvídání možných variant vzniku střetných sražení a prognózy jejich vývoje s využitím matematických modelů i výpočetní techniky.**

Operační předvídání umožňuje neefektivněji využívat faktorů překvapení, válečné lsti, klamání nepřítele, vést předstihující údery, čímž dosáhnout cíle – zmaření jeho další plánované činnosti.

Mluvíme-li o tendencích vývoje teorie střetných sražení, je nezbytné zvlášť vyčlenit **význam získání a udržení iniciativy a rozhodné bojové činnosti**, které zabezpečují neustálé vnučování vlastní vůle nepříteli. Je to podmíněno především vysokou dynamikou bojové činnosti, rozhodností cílů protistojících uskupení v soudobých střetných sraženích, hromadným použitím vysoce účinných systémů a druhů zbraní.

Střetná sražení v obranných operacích jsou jedním z nejsložitějších a specifických druhů bojové činnosti. V článku jsem uvedl jen některé aspekty popisované problematiky, a proto mnohé z nich vyžadují dalšího rozpracování. Zdokonalování praktických návyků velitelů a štábů, zvláště v organizaci i vedení střetných sražení je důležitým úkolem operační přípravy.